

EUROOPA KOHTU OTSUS

15. märts 1967*

Liidetud kohtuasjades

8/66,

Société Anonyme Cimenteries CBR Cementbedrijven NV,

Société Anonyme Ciments d'Obourg,

Société Anonyme des Ciments Portland Liégeois,

Société Anonyme Common Brand, Cement Works,

Société Anonyme Compagnie des Ciments Belges CCB,

Société Anonyme Société Générale des Ciments Portland de l'Escaut Cimescaut,

Société Anonyme La Franco-Belge,

Société Anonyme des Ciments de Thieu,

Société Anonyme des Ciments Portland J. Van Den Heuvel,

Les Héritiers de Feu M. Marcel Lemay,

Société Anonyme Ciments de Visé,

Société Anonyme en liquidation Carrières et Cimenteries Dutoit,

Société Anonyme en liquidation Ciments de Haren,

esindajad: juhatused, nõuetekohaselt volitatud esindajad või likvideerijad, keda abistas Cour d'Appel de Bruxelles'i advokaat Marcel Grégoire (SA Compagnie des Ciments Belges CCBd abistas ka Mons'i advokatuuri endine juhataja Alphonse Servais), kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o Tony Bieber, 83 boulevard Grande-Duchesse Charlotte,

9/66

* Kohtumenetluse keel: saksa, prantsuse ja hollandi.

Cementfabriek IJmuiden (CEMIJ) NV, esindajad: juhatuse mõningad liikmed, keda abistasid Antwerpeni advokatuuri liige J. Mertens de Wilmars ja Haagi advokatuuri liige J. J. A. Ellis, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o Ernest Arendt, 6 rue Willy-Goergen,

10/66

Eerste Nederlandse Cement Industrie (ENCI) NV, esindajad: juhatuse esimees ja aseesimees, keda abistasid Antwerpeni advokatuuri liige J. Mertens de Wilmars ja Haagi advokatuuri liige J. J. A. Ellis, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o Ernest Arendt, 6 rue Willy-Goergen,

11/66

Ettevõtjad:

Alsen'sche Portland-Cement-Fabriken KG, Ost-West-Straße, 69, Hamburg 11,

Anneliese Portland-Cement- und Wasserkalkwerke AG, Ennigerloh i.W., Postfach 65,

Beckumer Portland-Zementwerk Bomke und Bleckmann, Beckum, Bez. Münster i.W., Postfach 31,

Bonner Portland-Zementwerk AG, Zementfabrik, Oberkassel (Siegkreis), Breitenburger Portland-Cement-Fabrik, Burchardstraße 8, Hamburg 1,

Burania Portlandzement- und Kalkwerke GmbH, Büren, i.W.,

Dyckerhoff Zementwerke AG, Wiesbaden-Biebrich, Postfach 9139, Elsa Cement- und Kalkwerke AG, Neubeckum i.W., Postfach 65, Evers Portlandzement- und Kalkwerke GmbH, Erwitte i.W., „Felsenfest“ Westfälische Portland-Zement- und Kalkwerke GmbH, Erwitte i.W.,

„Fortuna“ Portland-Zementwerke GmbH, Geseke i.W., Postfach 6, Portland- und Cementfabrik Germania AG, Misburg bei Hannover, Postfach 29,

Hannoversche Portland-Cementfabrik AG, Misburg bei Hannover, Bahnhofstraße 2,

Portland-Zementwerke Heidelberg AG, Heidelberg, Postfach 1328, Portland-Cementwerk „Hellbach“ Feldmann und Co., Beckum, Bez. Münster i.W.,

Portland Cementfabrik Hemmoor, Basbeck, Postfach 20, Portland-Zement- und Kalkwerke Hessling und Co., KG, Beckum, Bez. Münster i.W.,

Holsteinische Portland-Cement-Fabrik GmbH, Burchardstraße 8, Hamburg 1,

Zementwerk „Ilse” Friedrich-Wilhelm Mohn, Paderborn, Postfach 560, W. Kalthöner Portland-Zement- und Kalkwerke, Ennigerloh, i.W., Postfach 25,

Klöckner-Werke AG, Hutte Bremen, Postfach 5023, Bremen 18, C. Mersmann Portland Zementwerk, Beckum, Bez. Münster i.W., Postfach 36,

Herman Milke KG, Soest i.W., Postfach 404, Montanzement Vertriebs-GmbH, Düsseldorf 1, Postfach 5731, Portland-Zement-und Kalkwerk „Nord”, Ruhr und Co., Beckum, Bez. Münster i.W.,

Nordcement AG (V/H Norddeutsche Portlandcement-Fabriken AG), Postfach 4540, Hannover 1,

Portland-Zementwerke „Nordstern” Josef Spenner, Erwitte i.W.,

Phönix Zementwerke Krogbeumker, KG Beckum, Bez. Münster i.W.,

E. Renfert KG, Beckum, Bez. Münster, Postfach 30,

E. Schwenk Zementwerke GmbH, Ulm/Donau, Hindenbergring 11/15,

Teutonia Misburger Portland-Cementwerk, Misburg bei Hannover, Postfach 49,

Tubag Trasz-Zement- und Setinwerke AG, Krufth bei Andernach,

Westdeutsche Kalk- und Portlandzement-Werke AG, Unter Sachsenhausen 17/19, Cologne 1,

Westdeutsche Portland-Zement- und Kalkwerke, Gebr. Gröne, Ennigerloh i.W., Postfach 7,

Portland Zementwerke „Westfalen” Schonlau und Co., KG, Geseke i.W., Postfach 8,

Westfälische Portland-Zementwerke Kohle und Co., Geseke i.W., Postfach 47,

Portlandzementwerk Wittekind Hugo Miebach und Co., Erwitte i.W., Postfach 25,

esindajad: direktorid, omanikud või juhatajad, keda abistasid Kölni advokatuuri liikmed H. Helmann ja K. Pfeiffer ning Düsseldorfi Oberlandesgericht'i advokaat W. von Simson, Freiburg in Breisgau Ülikooli lektor, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis (Bertrange): viimatinimetatu büroo,

hagejad,

versus

Euroopa Majandusühenduse Komisjon, esindajad: õigusnõustajad J. Thiesing, G. Le Tallec ja R. C. Fischer, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress: Euroopa Komisjoni õigustalituse sekretariaat, 2 place de Metz,

kostja,

mille esemeks on taotlus otsuste tühistamiseks, mis väidetavalt sisalduvad erinevatele hagejatele 3. jaanuaril 1966 EMÜ konkurentsi peadirektoraadi peadirektori poolt saadetud teatistes asutamislepingu artikli 85 kohaldamise kohta „Noordwijks Cement Accord’i” nime kandva kokkuleppe suhtes, mille hagejad sõlmisid 1956. aastal,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: president (koja esimees) A. Trabucchi, koja esimees R. Monaco, kohtunikud A. M. Donner, R. Lecourt (ettekandja) ja W. Strauß,

kohtujurist: K. Roemer

kohtusekretär: A. Van Houtte

on teinud järgmise

otsuse

[...]

Põhjendused

Hagejad teatasid EMÜ komisjonile 6. juuli 1956. aasta kokkuleppes, mida tuntakse „Noordwijks Cement Accord’i” nime all, ning oma 343. kohtumise protokollis komisjon „tegi 14. detsembril 1965 otsuse”, mis on sõnastatud järgmiselt: „Ettevõtjatele, kes on komisjonis numbri IV/A-00581 all registreeritud kokkuleppe osapoolteks, adresseeritakse määruse nr 17 artikli 15 lõike 6 kohane teatis; konkurentsi töörühma esimeest volitatakse käesolevaga korraldama teatiste saatmist konkurentsi peadirektori poolt”. 3. jaanuaril 1966 täitis konkurentsi peadirektor kõnealuse juhise, saates ettevõtjatele kättetoimetamisega tähitud kirja, milles komisjon teatas neile, et pärast esialgset läbivaatust „lõpeb alates

käesoleva kirja kättesaamisest kokkuleppe suhtes... määruse nr 17 artikli 15 lõike 5 sätete kohaldamine, mille alusel peatati ajutiselt kõnealuse määruse artikli 15 lõike 2 punktis a sätestatud trahvide kohaldamine teatatud kokkuleppe suhtes”.

Vastuvõetavus

Komisjoni väite kohaselt on nimetatud ettevõtjate esitatud tühistamishagid vastuvõetamatud seetõttu, et ta on esitanud üksnes arvamuse ja ei ole teinud otsust asutamislepingu artikli 189 tähenduses ning määruse nr 17 artikli 15 lõikega 6 ei ole ette nähtud otsuse vormis võetavaid meetmeid.

Määrusega nr 17, mille alusel 14. detsembri 1965. aasta meede võeti, volitatakse komisjoni kehtestama trahve ettevõtjatele, kes tahtluse või ettevaatamatus tõttu rikuvad asutamislepingu artikli 85 lõiget 1. Artikli 15 lõike 5 kohaselt on aga sellest trahvisüsteemist vabastatud ettevõtjad, kes on oma kokkulepetest teatanud ning piirduvad kõnealuses teatises kirjeldatud tegevustega. Lõpetuseks annab artikli 15 lõige 6 komisjonile õiguse nimetatud trahvivabastuse rakendamine lõpetada, kui pärast esialgset läbivaatust leitakse, et kohaldamisele kuulub artikli 85 lõige 1 ning artikli 85 lõike 3 kohaldamine ei ole põhjendatud.

14. detsembri 1965. aasta ja 3. jaanuari 1966. aasta meetme mõju seisnes selles, et ettevõtjaid ei kaitsnud enam artikli 15 lõige 5, mis vabastas nad trahvidest, ning nende suhtes asuti kohaldama vastupidiseid artikli 15 lõike 2 sätteid, mille alusel tekkis neile sellest hetkest alates trahvioht. Kõnealuse meetme tulemusena ei saanud nad enam kasutada kokkuleppest teatamise puhuks artikli 15 lõikega 5 ette nähtud õigusliku olukorra eeliseid ning neil tekkis tõsine finantsrisk. Kõnealune meede kahjustas seega ettevõtjate huve, tuues kaasa nende õigusliku seisundi olulise muutumise. Tegemist on kahtlemata meetmega, millel on asjassepuutuvate ettevõtjate huve puudutav õigusmõju ning mis on nende jaoks siduv. Seega ei ole tegemist pelgalt arvamuse, vaid otsusega. Kahtlused selles osas, kas kõnealusest otsusest teatati nõuetekohases vormis, ei muuda mingil viisil otsuse sisu ning ei saa mõjutada hagi vastuvõetavust.

Veel on tarvis kaaluda, kas määruse nr 17 artikli 15 lõikes 6 sätestatud kaks nõuet, mis puudutavad asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 ja artikli 85 lõiget 3, ei too seetõttu vältimatult kaasa olukorda, kus komisjon peab tegema otsuse.

Et mitte kohaldada kokkuleppe suhtes määruse nr 17 artikli 15 lõike 5 kohast trahvivabastust, peab komisjon vastavalt artikli 15 lõikele 6 esmalt leidma, et kohaldamisele kuulub asutamislepingu artikli 85 lõige 1. Seetõttu peab ta läbi vaatama juhtumi faktilised asjaolud ja kohaldama nende suhtes artikli 85 lõike 1 sätteid ning tegema teatavaks seisukoha, et eksisteerivad kõnealuses sättes kirjeldatud mitmesugused asjaolud. Komisjon eksib, väites vastu, et kõnealune kokkulepe on keelatud sellekohase eelneva otsuseta. Kuigi määruse artikli 1 kohaselt on asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 „kirjeldatutega sarnased... kokkulepped keelatud, ilma et oleks vaja eelnevat sellekohast otsust”, peab komisjon siiski jõudma seisukohale, et talle esitatud kokkuleppe näol on tõepoolest tegemist artikli 85 lõikes

1 nimetatud kokkuleppega ning see sisaldab objektiivsel vaatlusel kõiki kõnealuse artikliga ette nähtud koostisosi. Majanduslike ja õiguslike asjaolude hindamisest olenevad eelkõige vastused küsimustele, kas määruse artikli 5 kohaselt teatavaks tehtud kokkulepe võib mõjutada liikmesriikide vahelist kaubandust või kas sellel on konkurentsi moonutav mõju. Nende asjaolude olemasolu ei saa eeldada, kui ei ole selgesõnaliselt leitud, et artikli 85 lõikega 1 ette nähtud asjaolud eksisteerivad konkreetse juhtumi puhul.

Vastavalt artikli 15 lõikele 6 peab komisjon pooltele ka teatama, et ta leiab asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise olevat põhjendamatu. Komisjoni selline hinnang eeldab samuti faktiliste ja õiguslike asjaolude hindamist, mis võib hõlmata mitmesuguseid ebaselgeid ja vaieldavaid aspekte. Komisjonil on selles osas küll teatav diskretsioon, kuid see üksnes tugevdab tema kohustust teha konkreetset artikli 15 lõike 6 kontekstis tegutsemise puhul otsus, milles teatatakse, et artikli 85 lõike 3 kohaldamine „ei ole põhjendatud”.

Lisaks nõutakse artikli 15 lõike 6 kohase menetluse puhul asutamislepinguga ette nähtud otsust, millele laienevad asutamislepinguga ette nähtud õiguslikud tagatised, eriti just seetõttu, et kõnealuse menetluse puhul tekib praktikas vaieldamatult küsimus, kas artikli 85 lõikes 1 sätestatud keeldu on selgelt ja nii olulisel määral rikutud, et artikli 85 lõikes 3 sätestatud erandi kohaldamine näib olevat võimatu.

Asjaolu, et artikli 15 lõikes 6 ei kasutata sõna „otsus” ega asjaolu, et selles sätestatud menetlus on esialgse iseloomuga, ei saa viia järelduseni, nagu oleks komisjonil õigus esitada menetluse käigus üksnes arvamus, eriti kui arvestada, et sõnu „arvamust esitama” kõnealune säte samuti ei sisalda. Kui tekstis puuduvad sätted isikute õiguste kaitset mõjutava küsimuse kohta, ei saa seda tõlgendada neile ebasoodsaimal viisil. Olenemata esialgsest iseloomust on meede, millega komisjon sellisel juhul otsuse teeb, erimenetluse kulminatsioon, kusjuures see menetlus erineb menetlusest, millega võib pärast artikli 19 kohaldamist vastu võtta otsuse asja sisu kohta. Artikli 15 lõikes 6 viite puudumine asutamislepingu artiklis 189 sätestatud meetmetele ega komisjonipoolse läbivaatuse esialgne iseloom ei anna seetõttu piisavalt alust välistada otsuse vajalikkus.

Väide, et ettevõtjad saavad oma kohtumenetluse algatamise õigust kasutada artikliga 6 ette nähtud menetluse lõppstaadiumis, ei ole samuti asjakohane. Kui esialgset meedet ei saaks kohtus mingil viisil läbi vaadata, poleks ettevõtjatel olenemata nende eesmärkide õigsusest muud võimalust, kui leppida tõsise trahviohuga või lõpetada oma huvide vastaselt kokkulepe, mis kohtumenetluse algatamise korral oleks võinud keelust pääseda. Esialgse meetme tulemusena vabaneks komisjon seega vajadusest teha lõplik otsus, kuna juba üksnes trahviga ähvardamisel on piisav mõju. Käesoleval juhul ei ole see praktiline mõju jäänud komisjoni tähelepanuta. Konkurentsi peadirektori 7. veebruari 1966. aasta kirjast ettevõtjate kaitsjale ilmneb, et komisjon ähvardas ettevõtjaid tõepoolest artikli 15 lõike 2 kohaldamisega ning kutsus neid üles „esialt uurima, kuidas oleks võimalik „Noordwijks Cement Accoord” lõpetada”.

Lõpetuseks eksib komisjon, väites, et kui määruse artikli 15 lõikega 6 seoses oleks võimalik kohtule hagi esitada, oleks menetlus ülemääraselt koormav. Olukorras, kus kokkulepest

teatamise ning esialgse otsuse vahele jääb rohkem kui kolm aastat, on selline vastuväide kohatu. Igal juhul ei saa see olla olulisem kui isikutele asutamislepinguga tagatud õiguskaitse, mis on ülimuslik kõikide määruste suhtes. Seetõttu tuleb need vastuväited tagasi lükata.

Nimetatud asjaoludest tuleneb, et meede, mille komisjon määruse nr 17 artikli 15 lõike 6 alusel võttis, oli ning pidi olema otsus asutamislepingu artikli 189 tähenduses.

Seetõttu tuleb vastuvõetamatuse väide tagasi lükata.

Põhiküsimus

Oma tühistamishagides väidavad hagejad muuhulgas, et otsust ei ole mingil viisil põhjendatud.

Komisjoni 343. kohtumise protokollis sõnastusest ilmneb, et 14. detsembri 1965. aasta otsusele, millele eespool viidatakse, ei ole lisatud ühtki põhjendust. 3. jaanuari 1966. aasta kiri, millega kõnealune otsus pooltele teatavaks tehti, sisaldab üksnes kokkuleppe kokkuvõtet, millele järgneb teade, et komisjon „on jõudnud otsusele”, et kohaldada tuleb asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 ning artikli 85 lõike 3 kohaldamine „ei ole põhjendatud”. Seega ei ole vaidlusalusest otsusest võimalik teada saada, millised olid määruse artikli 15 lõike 6 kohaldamise põhjused. Samavõrd vähe on võimalik kontrollida nende asjaolude õigsust, mida komisjon arvesse võttis ning millest tulenevalt on artikli 85 lõike 1 kohaldamise tingimused „täidetud” ja artikli 85 lõike 3 kohaldamine ei ole põhjendatud.

Kuigi menetluse esialgsust silmas pidades võib nimetatud hinnangut selgitada lühisõnalise põhjendava osaga, peab otsus ise siiski sisaldama piisavalt selgeid põhjendusi, et Euroopa Kohtul ja kõikidel asjassepuutuvatel pooltel oleks võimalik kindlaks teha, kas sätteid on kohaldatud õigesti. Puudub vaidlus selle üle, et komisjon rikuks asutamislepingut, kui ta kasutaks määruse artikli 15 lõiget 6 juhtudel, kus kõnealuse sätte kohaldamise tingimused on selgelt täitmata. Kõnealusest asutamislepingu rikkumise ohust tulenevalt on seega vajalik põhjenduse olemasolu, et võimaldada nõuetekohast kohtulikku läbivaatust. Vajadus jõuda lisaks järeldusele, et artikli 85 lõike 1 rikkumine oli tõsine, ei nõrgenda seda kohustust, vaid hoopis suurendab selle olulisust veelgi. Seega, olenemata kõikidest muudest väidetest, mis muutuvad nüüd üleliigseteks, tuleb tühistada ettevõtjatele 3. jaanuari 1966. aasta kirjaga teatavaks tehtud 14. detsembri 1965. aasta otsus, kuna see ei sisaldanud otsuse aluseks olnud põhjuseid.

Kohtukulud

Kostja on kohtuvaidluse kaotanud. Kodukorra artikli 69 lõike 2 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud. Seetõttu on Euroopa Majandusühenduste komisjon kohustatud hüvitama kohtumenetluse kulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes,
võttes arvesse menetlusdokumente,
kuulanud ära ettekandja-kohtuniku ettekande,
kuulanud ära poolte kohtukõned,
kuulanud ära kohtujuristi ettepaneku,
võttes arvesse Euroopa Majandusühenduse asutamislepingut, eriti selle artikleid 85 ja 189,
võttes arvesse protokollil Euroopa Majandusühenduse Kohtu põhikirja kohta,
võttes arvesse Euroopa Ühenduste Kohtu kodukorda

EUROOPA KOHUS

otsustab:

- 1. Tühistada 14. detsembri 1965. aasta otsus, millest hagevatele ettevõtjatele teatati 3. jaanuari 1966. aasta kirjaga.**
- 2. Mõista komisjonilt välja kohtukulud.**

Trabucchi

Monaco

Donner

Lecourt

Strauß

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 15. märtsil 1967 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

A. Van Houtte

A. Trabucchi